

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan asunto- ja ympäristöjaosto, 14.10.2022 klo 10.30

LAUSUNTO: Valtion talousarvio vuodelle 2023

Mom. 35.10.52

Luontopalvelujohtaja Henrik Jansson, Metsähallitus

Kysymys: Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien rahoitus 2023 - Rahoituksen mahdolliset kipupisteet - Korjausvelan määrä ja miten sen purkaminen etenee.

Metsähallitus kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunnon koskien hallituksen esitystä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023.

Metsähallituksen Luontopalvelujen saama valtion budjettirahoitus on suurimmaksi osaksi ympäristöministeriön momentilla 35.10.52 (Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät), jolta rahoitetaan kansallispuistojen, muiden luonnonsuojelualueiden, luonnonsuojeluun varattujen alueiden, erämaa-alueiden ja kulttuuriperintökohteiden hoitoa sekä uhanalaisten eliölajien ja luontotyyppien suojelua.

Hallituksen esityksessä vuoden 2023 budjettiin on momentille 35.10.52 esitetty yhteensä 43,140 milj. € (55,219 milj. € vuonna 2022), josta ns. perusrahoituksen osuus on 41,140 milj. € ja kertaluonteisen määrärahan 2,0 milj. €, osana Itä-Suomen pakettia Itä-Suomen luonnonsuojelu- ja kansallispuistoalueiden kehittämiseen ja kunnostamiseen. Metsähallituksen luontopalvelut on kiitollinen, että momentin 35.10.52 perusrahoituksen osuus on tällä hallituskaudella nostettu aiemmasta noin 30 milj. € tasosta noin 41 milj. €.

Suojelualueilla on merkittävä rooli luontokadon ja ilmastonmuutoksen pysäyttämisessä

Suomen luonnon monimuotoisuus heikkenee edelleen. Hyvinvointimme perustuu kuitenkin monimuotoiselle luonnolle, sen tuottamille ekosysteemipalveluille ja luonnonvarojen käytön kestävyydelle. Siksi luontokadon pysäyttäminen on koko yhteiskunnan vastuulla oleva tavoite, joka vaatii nopeita ja tehokkaita toimia kaikilta. Suojelualueiden hoidolla on erittäin merkittävä rooli tämän kehityksen pysäyttämisessä ja kääntämisessä. Ilmastonmuutos, luontokato ja vihreän siirtymän vaikutukset kietoutuvat yhteen.

Kansallispuistoissa ja muilla luonnonsuojelualueilla on vuosina 2020–2022 myönnetyn määräaikaisen tulevaisuusinvestointirahoituksen (sisältäen Helmi-ohjelman rahoituksen) turvin menossa ennennäkemätön panostus aktiivisiin luonnonsuojelutöihin luontokadon pysäyttämiseksi. Esimerkiksi soiden ennallistamisen ja perinnebiotooppien kunnostuksen osalta saavutamme hallitusohjelmassa asetetun kokonaispinta-alatavoitteen 14 000 hehtaaria vuoden 2023 loppuun mennessä.

Kysyntä ja tehtävät lisääntyvät, kiinteät kulut kasvavat

Kysyntä kansallispuistoissa, kulttuuriperintökohteilla ja muilla Metsähallituksen ylläpitämillä virkistys- ja luontomatkailukäytön kohteilla monipuolistuu ja jatkaa yhä kasvuaan. Kävijöiden odotukset ja vaatimukset palveluja kohtaan myös muuttuvat. Julkisten palvelujen tuottamisessa vastuullisuus edellyttää korkeaa ja yhtenäistä laatua. Tämä merkitsee resurssitarpeiden nousua niin käytön ohjauksessa kuin palvelujen

ylläpidossa ja huollossakin. Asiakasturvallisuus, saavutettavuus ja esteettömyys korostuvat ja heijastuvat opastuksen ja neuvonnan työpanostarpeeseen sekä infran ja digitaalisten palveluiden ajanmukaistamiseen. Kävijöitä on jollain alueilla syytä ohjata myös muille alueille kuin kansallispuistoihin, jotta kävijäpaine jakautuu tasaisemmin, mikä osaltaan varmistaa luontoarvojen säilymistä, virkistyskäytön monipuolisuutta ja käytön kestävyyttä.

Kansallisen luonnon virkistyskäytön strategian 2030 tavoitteiden toteuttaminen edellyttää lisääntyvää panostustarvetta myös Metsähallitukselta. Uusia mahdollisuuksia tunnistamalla, saavutettavuutta parantamalla, kestävyyttä vaalimalla ja palveluja monipuolistamalla luonnossa liikkumisen hyötyjä tuodaan entistä laajemmalle käyttäjäkunnalle. Tämä lisää entisestään julkisten palvelujen vaikuttavuutta kansanterveyden sekä talouden näkökulmasta. Hallituskauden lisärahoituksen ansiosta kansallispuistojen ja muiden kohteiden retkeily- ja opastuspalvelujen korjausvelka on saatu lähes kokonaan maksettua ja samalla on voitu panostaa digitaalisten palvelujen parantamiseen.

Ennallistetut luontokohteet vaativat myös ylläpitoa

Julkisten hallintotehtävien mittavat panostukset luonnonhoitoon ja ennallistamiseen HELMI-ohjelman rahoituksella lisäävät jatkuvan hoidon ja ylläpidon tarvetta etenkin perinnebiotoopeilla. Jokainen kunnostettu kohde vaatii panostuksia myös tulevaisuudessa. Lisääntyvä ostopalvelujen käyttö tuo toimintaan joustavuutta, ja ostopalvelujen käyttäminen lisää myös paikallista työllisyyttä ja yrittäjyyttä. Samaan aikaan materiaali-, työvoima- ja kalustokustannukset ovat kallistuneet merkittävästi. Vuoden 2023 HELMI-ohjelman toteutukseen ei ole enää erillismäärärahaa momentin kautta, vaan työt tullaan toteuttamaan vuodelta 2022 siirtyvän rahoituksen turvin. Vuoden 2022 menokehyksestä on aktiivisesti haettu siirtyvää erää vuodelle 2023 HELMI-ohjelman toteuttamiseen.

Metsähallituksen Luontopalvelut pyrkii aktiivisesti kehittämään toimintaansa, etsimään säästöjä, toimimaan entistä tehokkaammin ja samalla lisäämään toimintansa yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Valtion budjettirahoituksen lisäksi työssä hyödynnetään aktiivisesti kumppanuuksia ja muita rahoituslähteitä. Silti on selvää, että **vuoden 2023 budjettiesityksen mukainen perusrahoituksen taso (41,140 milj. €) on luonnonsuojelualueiden ja tehtävien lisääntyessä riittämätön**, jotta luonnon virkistyskäytön tutkittuja talous- ja hyvinvointihyötyjä voidaan ylläpitää ja varmistaa toiminnan positiiviset vaikutukset aluetalouksille, työllisyydelle ja yritystoiminnalle.

Metsähallitus ehdottaa **pysyvää tasokorotusta niin, että ympäristöministeriön hallinnonalalta tuleva rahoitus olisi 45 milj. €/vuosi**. Näin voitaisiin turvata virkistys- ja matkailupalvelujen kestävä taso ja estää uuden korjausvelan muodostuminen ja mahdollistaa tarvittavat investoinnit luontokohteilla. Tämän lisäksi suojelualueiden ennallistamis- ja luonnonhoitotoihin tarvitaan Helmi-ohjelman rahoitusta 10 milj. €/vuosi hallituksen periaatepäätöksen mukaisesti. Kustannustehokkuutta ja asiakaspalvelua parantavien digitaalisten palvelujen sekä ympäristöhallinnon yhteisen tietojärjestelmän kehittämiseen rahoitustarve on 3 milj. € seuraavina vuosina.

On tärkeää, että Luontopalveluille osoitetut lisämäärärahat eivät jäisi hetkelliseksi panostukseksi. Määräaikaisten lisämäärärahojen lisäksi on tärkeää, että vuosittainen perusrahoitus on tehtäviin ja tavoitteisiin nähden riittävällä tasolla. Riittävä rahoitustaso mahdollistaa suojelualueiden pitkäjänteisen ja kustannustehokkaan hoidon ja toiminnan, jolla myös luonnossa liikkumisen tutkittuja talous- ja hyvinvointihyötyjä voidaan ylläpitää ja lisätä.